

WAT IS ADMINISTRATIE?

*Heroriëntering omtrent een begripsbepaling
door Prof. R. W. Starreveld*

Bij het verschijnen van het nieuwe studieprogramma voor het vak „Administratieve Organisatie” is in de daarbij gevoegde Toelichting gesteld dat het in strijd zou zijn met het karakter van zulk een programma om daarin een definitie van het begrip administratie vast te leggen. Om echter duidelijk te maken van welk een administratiebegrip bij het opstellen van de leidraad werd uitgegaan is wel een omschrijving gegeven van het begrip „administreren” zoals dat de ontwerpers van dit programma bij hun arbeid voor ogen heeft gestaan. De keuze van die begripsomschrijving wordt in de officiële toelichting uiteraard niet omstandig gemotiveerd. Geconstateerd wordt slechts dat de nieuwe omschrijving belangrijk ruimer is dan die welke vroeger gebruikelijk waren, waaraan wordt toegevoegd dat de nieuwe omschrijving is afgestemd op de ontwikkeling die de problematiek en de techniek van de administratie de laatste decennia hebben doorgemaakt en op de samenhangen welke zich daarbij steeds duidelijker aftekenen.

Daar de in de Toelichting gegeven definitie van „administreren” de laatste tijd vrij veelvuldig wordt geciteerd, kan het nut hebben in deze kolommen een poging te doen de keuze van de nieuwe begripsbepaling meer omstandig te motiveren. Wanneer schrijver dezes thans zulk een poging doet, wil hij vooropstellen dat hij daarbij uiteraard alleen zijn persoonlijke inzichten weergeeft en niet geacht kan worden ook namens de andere opstellers van het nieuwe studieprogramma te spreken.

Het zal geen betoog behoeven dat een systematische vakstudie zich niet zal mogen baseren op hetgeen *men* onder administratie *verstaat*. Op een desbetreffende vraag zouden overigens de meest uiteenlopende antwoorden kunnen worden gegeven. Zoals bekend, betekent het Latijnse „administratio” zowel „heersen” (leiding, beheer, bestuur) als „dienen” (dienstbetoon), hetgeen zijn invloed heeft doen gelden op het woordgebruik in de verschillende moderne talen die geheel of gedeeltelijk in het Latijn hun oorsprong vinden. Daarbij valt wat het Nederlands betreft in brede sectoren van onze samenleving een merkwaardige vernauwing van het woordgebruik waar te nemen, doordat in die sectoren met de term administratie niet zozeer het gehele beheer of bestuur wordt aangeduid doch veeleer een van de middelen waarvan men zich bij het beheren of besturen van een huishouding kan bedienen nl. de boekhouding. Ook te onzent wordt echter „administratie” nog in verschillende andere betekenissen gebruikt, zodat wij, ook wanneer wij ons tot het Nederlandse taalgebruik zouden beperken, daarin niet zo gemakkelijk een uitgangspunt zouden kunnen vinden.

Wanneer wij ons zetten tot een bestudering van de problematiek van de administratieve organisatie is de vraag welk administratiebegrip als het meest *doelmatige* uitgangspunt kan worden gekozen voor ons veel belangrijker dan de vraag naar het feitelijk taalgebruik. Begrippen zijn immers instrumenten die men naar behoefte kan vormen, al naar gelang van de problematiek waarvoor men zich gesteld ziet. De enige formele eis welke men daarbij mag stellen, is dat ze vooraf duidelijk dienen te worden gedefinieerd.

Bij de begripsbepaling zal men zich in het onderhavige geval bewust moeten

distanciëren van het bestaande spraakgebruik, zowel als van de min of meer affectieve bindingen dan wel afweerreacties welke zich in bepaalde kringen bij het uitspreken of aanhoren van het woord „administratie” manifesteren. Tevens dient te worden vastgesteld, dat de begripsbepaling niet mag prejudiceren op de toewijzing van het gebied dat wij in het kader van onze studie met de term „administratie” aanduiden, aan een bepaalde functionaris of aan een bepaalde afdeling. Hoe die toewijzing het meest doelmatig kan worden geregeld, zal eerst op grond van een latere analyse mogen worden vastgesteld ¹⁾. Het spreekt welhaast vanzelf dat men in het kader van een kritische analyse anderzijds ook niet de begripsbepaling afhankelijk mag stellen van datgene wat binnen de met de term „administratie” aangeduide afdelingen pleegt te worden verricht.

Ook zal men niet a prioriistisch mogen uitgaan van een of meer „functies” die de administratie in een huishouding zou kunnen vervullen. Zulks zou niet doelmatig zijn omdat de ervaring leert, dat de administratie - hoe men die ook definieert - verschillende functies tegelijk kan vervullen, waarvan sommige gericht zijn op doeleinden die geheel of gedeeltelijk ook zonder inschakeling van de administratie op doelmatige wijze kunnen worden bereikt. Derhalve kan niet bij voorbaat worden gesteld, dat van een bepaalde combinatie van functies moet worden uitgegaan. Welke functies de administratie kan vervullen, zal eerst kunnen worden vastgesteld, nadat het begrip administratie is gedefinieerd. Die definitie zal moeten worden afgestemd op doelmatigheid.

Een doelmatige begripsbepaling m.b.t. de totaliteit van de onderhavige materie zal m.i. aan de volgende eisen moeten voldoen:

- (A) zij dient datgene te bundelen dat een zodanige samenhang vertoont, dat bestudering en/of regeling daarvan in onderling verband uit een oogpunt van efficiency geboden is;
- (B) zij dient af te splitsen dat wat uit een oogpunt van doelmatigheid zonder bezwaar afzonderlijk kan worden bestudeerd en geregeld.

Reeds terstond kan worden opgemerkt, dat een op een dergelijke basis tot stand gekomen begripsbepaling een vloeiend karakter zal dragen, doordat er samenhangen van verschillende importantie zullen kunnen worden onderscheiden, zodat er naar gelang van die importantie verschillende grenzen kunnen worden getrokken. Bij verandering van de economische omstandigheden of van de technische mogelijkheden zullen die grenzen zich bovendien verplaatsen. Het laatste hebben wij bijvoorbeeld zien optreden bij de intrede van het ponskaartensysteem en wij zien het nu weer gebeuren bij de komst der elektronische administratiemachines. Ook gewijzigde inzichten m.b.t. vraagstukken op het gebied van de interne bedrijfsorganisatie kunnen die grenzen doen verschuiven.

Zetten wij ons, aldus voorbereid, tot een poging een op ons doel afgestemde begripsbepaling te ontwikkelen, dan zullen wij natuurlijk ergens een uitgangspunt moeten kiezen om van daar uit te verkennen waar de grenzen het best kunnen worden getrokken. Wij kiezen daartoe de volgende globale karakteristiek van het speciale gebied dat onze belangstelling heeft ²⁾:

¹⁾ Schrijver stelt zich voor, dit punt in een volgend artikel te behandelen.

²⁾ Een dergelijke keuze heeft naar zijn aard een enigszins a prioriistisch karakter, dat voortvloeit uit de betrekkelijke willekeur waarmee het gebied der speciale belangstelling wordt gekozen.

„systematische vastlegging en verwerking van informatie met betrekking tot een huishouding”.

Omtrent de formulering van deze karakteristiek zij het volgende opgemerkt:

Een vijftigtal jaren geleden zouden wij in een karakteristiek als de onderhavige niet zonder meer van „vastlegging” hebben gesproken doch van *schriftelijke* vastlegging. Het zal geen betoog behoeven dat een dergelijke beperking, gezien de belangrijke plaats die verschillende andere vastleggingstechnieken tegenwoordig innemen, thans niet meer verantwoord zou zijn.

Het in bovenstaande karakteristiek gebruikte begrip „informatie” is vrijwel identiek met datgene wat vroeger minder expressief met de term „gegevens” werd aangeduid. Met betrekking tot de *mens* kan „informatie” worden gedefinieerd als datgene dat het bewustzijn van de mens bereikt en bijdraagt tot zijn kennisbeeld. Een definitie die ook de informatie omvat welke een rol speelt bij de automatische besturing van machines is minder eenvoudig, doch kan bij deze inleidende uiteenzetting gevoeglijk buiten beschouwing blijven. Voor het verband met de wiskundig georiënteerde informatie-theorie van Shannon zij verwezen naar hetgeen elders door schrijver dezes werd opgemerkt ³⁾.

Het element „huishouding” dat in de gegeven karakteristiek voorkomt, zal voor de meeste lezers van dit blad wel geen toelichting behoeven. Voorzover dit artikel echter ook de belangstelling van niet-bedrijfseconomisch geschoolden mocht hebben - hetgeen, gezien de in ruime kring bestaande behoefte aan heroriëntering m.b.t. administratie- en organisatievraagstukken ⁴⁾, geenszins denkbeeldig is - is het wellicht niet ondienstig toch iets daarover te zeggen.

Onder „huishouding” verstaan wij een op een gemeenschappelijk doel gericht en door het economisch principe beheerst geheel van mensen en dingen. Toepassing van het economisch principe leidt ertoe dat in eerste instantie alleen de *richting* van het doel vaststaat, doch dat de *kwantitatieve inhoud* daarvan in beginsel afhankelijk is van de nut-kosten verhoudingen. Er zal bij de bepaling van die kwantitatieve inhoud worden gestreefd naar een zo gunstig mogelijk overschot van nut boven kosten. Onze belangstelling richt zich derhalve op een veel ruimer gebied dan b.v. het vastleggen en verwerken van informatie uitsluitend ten behoeve van het teweegbrengen van vooraf bepaalde technische prestaties. Zij onderscheidt zich daardoor wezenlijk van die van sommige technici die zich in de eerste plaats interesseren voor informatieverwerking ten behoeve van de automatisering van zuiver technische processen. Huishouden impliceert het afwegen van nut en offers van alle overwogen handelingen en het zich achteraf rekenschap geven van de in feite opgeofferde en verkregen waarden. Dit laatste is vooral nodig daar waar de activiteiten van de huishouding in arbeidsverdeling worden uitgevoerd, al of niet gepaard gaande met delegatie van beslissingsbevoegdheden, hetgeen tot het uitoefenen van toezicht en controle noopt. Informatie omtrent nut en offers zowel als gegevens omtrent de aan bepaalde personen of instellingen toevertrouwde waarden spelen daarom bij het administreren een belangrijke rol.

Het adjectief „systematische”, waarmee de gegeven karakteristiek begint, kan de vraag doen opkomen of het nodig is dat wij ons beperken tot de *systematische*

³⁾ R. W. Starreveld: De automatisering van de informatieverwerking (inaug. rede), Uitg. Samson, Alphen a/d Rijn, 1959.

⁴⁾ Die behoefte doet zich in het bijzonder gevoelen als gevolg van de voortschrijding der automatiseringsmogelijkheden.

vastlegging en verwerking van informatie. De ratio van deze beperking is gelegen in het feit, dat het inrichten en verzorgen van een *onsystematische* vastlegging en verwerking van informatie geen problemen biedt die tot een bijzondere bestudering zouden nopen. Datgene wat onze aandacht vraagt is juist de *systematiek* die moet worden ontworpen.

Met deze globale typering zijn wij er echter nog niet. Het gaat er nu om het aldus aangeduide gebied nader te beperken.

Alvorens ons daarop te bezinnen willen wij ons afvragen wat in het algemeen de zin is van het vastleggen en verwerken van informatie.

Overdenking van deze vraag en analyse van hetgeen in de praktijk kan worden waargenomen, leidt tot de conclusie, dat het gaat om het *bewaren, overbrengen en veredelen* van informatie. Daarbij kunnen duidelijk drie motieven worden onderscheiden die als volgt kunnen worden gekarakteriseerd:

- (1) overbrugging van tijd
- (2) overbrugging van afstand
- (3) toegankelijk maken van, inzicht verschaffen in en conclusies trekken uit een samengesteld geheel van gegevens.

Wat de overbrugging van tijd en afstand betreft, zullen wij hier niet in nadere beschouwingen treden, daar deze slechts vastlegging, bewaring en verplaatsing van informatie vragen. Het derde motief vraagt echter daarnaast bewerkingen van een hogere orde die a.h.w. het *innerlijk* van de informatie raken (logische bewerkingen). Die bewerkingen bestaan in hoofdzaak uit:

- (a) Rangschikken van detailinformatie, b.v.
 - volgens een of ander ordeningssysteem teneinde de betrokken informatie sneller bereikbaar te maken
 - chronologisch, ter verkrijging van een inzicht in de ontwikkeling van de betrokken grootheden in de tijd
 - naar grootte, ter verkrijging van een inzicht in de relatieve positie der betrokken grootheden
- (b) Groeperen van detailgegevens ter verkrijging of voorbereiding van groeps-overzichten
- (c) Uitvoeren van rekenkundige bewerkingen ter samenvatting van groepsgegevens tot totalen, saldi, gemiddelden, e.d. of ter bepaling van de onderlinge kwantitatieve verhouding tussen verschillende gegevens
- (d) Uitvoeren van vergelijkingen
 - ter toetsing van gegevens betreffende overwogen handelingen aan die betreffende de uitvoeringsmogelijkheden
 - ter toetsing van de kenmerken van bepaalde personen, objecten, situaties, voorvallen, e.d. aan de criteria der daarvoor geldende regelingen
 - ter toetsing van voorgescreven overeenstemmingen
 - ter toetsing van verkregen of berekende cijfers aan bepaalde normen
- (e) Kiezen op grond van de uitkomst der onder (d) bedoelde vergelijkingen uit verschillende vooraf vastgestelde potentiële uitspraken (conclusies) of procedures. (N.B. Alleen wanneer het om een volledig door vaste regels gedetermineerde keuze gaat kan het „kiezen” zonder meer als informatieverwerking worden beschouwd).

De vraag waarvoor wij ons thans gesteld zien, is: hoe zal het hier globaal aangeduide gebied zodanig kunnen worden afgegrensd, dat wordt voldaan aan de in de inleiding (A) en (B) gestelde eisen (bundeling van het onderling samenhangende voorzover zulks van belang is voor bestudering en regeling).

Een bezinning op die vraag doet de volgende afgrenzingscriteria als doelmatig onderkennen:

- (a) het optreden van dezelfde informatie-elementen (voor verschillende informatiebehoefte)
- (b) de technische gelijksoortigheid van de te verrichten arbeid c.q. de mogelijkheid tot gebruikmaking van dezelfde machines.

Het eerste criterium weegt belangrijk zwaarder dan het tweede. Het in onderlinge samenhang beschouwen van gebieden waarbinnen dezelfde informatie-elementen een rol spelen, opent de weg tot

- het vermijden van veelschrijverij
- het vermijden van verkeerde oordeelsvorming voortvloeiend uit het gebruik van onvoldoend gecoördineerde informatie
- het scheppen van verificatiemogelijkheden.

Het onder (b) genoemde criterium is vrijwel uitsluitend van belang uit een oogpunt van administratieve *techniek*. Ook de bij gebruik van een gemeenschappelijke machine benodigde prioriteitenregeling kan een punt van onderlinge samenhang vormen. Het laatste zal echter in den regel geen reden behoeven te zijn om ook de details van de betrokken informatieverwerkingsprocessen in onderlinge samenhang te bestuderen.

Toepassing van het onder (a) genoemde criterium concentreert de aandacht binnen het tot nog toe globaal aangeduide gebied in het bijzonder op de informatie die nodig is voor

- (1) het *besturen* van een huishouding
 - basis-informatie voor oordeelsvorming, beslissing en controle:
 - . geordende detailinformatie
 - . geanalyseerde en samengevatte informatie
 - informatieverwerking in het kader van volledig gedetermineerde beslissings- en controleprocessen ⁴⁾
 - overbrengen van informatie in het kader van opdrachtgeving (hiërarchische communicatie)
- (2) het *doen functioneren* van een huishouding, voorzover niet reeds begrepen onder (1)
 - basis-informatie voor uitvoeringsvoorbereiding
 - overbrenging van informatie betrekking hebbende op de uitvoering der werkzaamheden
 - . niet-hiërarchische interne communicatie
 - . communicatie met derden
- (3) het afleggen van *verantwoording* over het gebruik van gedelegeerde bevoegdheden.

⁴⁾ Zie noot aan het slot van het artikel.

(N.B. De onder (1) en (2) bedoelde communicatie is in het kader van het hier behandelde onderwerp uiteraard alleen die waarbij gebruik wordt gemaakt van een systematische vastlegging van de betrokken informatie)

Deze bundeling van aandacht vindt o.m. zijn motivering in:

- (a) de innerlijke samenhang die er is tussen besturen, doen functioneren en verantwoorden, doordat deze in beginsel op dezelfde objecten en handelingen betrekking hebben
- (b) de omstandigheid dat de basis-informatie ten behoeve van de oordeelsvorming welke aan het nemen der beslissingen voorafgaat voor een groot deel kan worden ontleend aan overzichten welke ook ten behoeve van de controle op de uitvoering en de verantwoording over het gevoerde beheer moeten worden samengesteld
- (c) de relatie tussen de basis-informatie en de daarop gebaseerde beslissingsprocessen
- (d) het verband tussen beslissing, opdrachtgeving en uitvoeringsvoorbereiding
- (e) de samenhang tussen opdracht, primaire verantwoording en doorberekening van kosten en opbrengsten
- (f) de mogelijkheden om door onderlinge vergelijking van gegevens, ontleend aan verschillende onderdelen van de administratie, een controle op de juistheid van de betrokken informatie te verkrijgen.

De vraag kan worden gesteld of het niet gewenst is nog een verdere begrenzing in de begripsbepaling op te nemen, nl. de beperking tot *numerieke* informatie. Reeds bij oppervlakkige overweging hiervan zal men echter tot de conclusie moeten komen dat numerieke informatie zonder meer vrijwel nooit betekenis heeft, doch eerst zin krijgt in samenhang met kwalitatieve onderscheidingen en identificerende omschrijvingen. Een beperking van het administratiebegrip tot numerieke informatie zou daarom in ieder geval zo moeten worden verstaan, dat de met die numerieke informatie samenhangende niet-numerieke informatie geacht moet worden mede daaronder te zijn begrepen (benoemde numerieke informatie). Bij nadere beschouwing zal echter blijken dat de samenhang tussen de numerieke en de niet-numerieke informatie tal van graderingen kan vertonen. Terwijl dat verband b.v. bij de namen van leveranciers en afnemers of de omschrijvingen van artikelen nog vrij direct is, wordt het reeds iets losser wanneer het gaat om de adressen dezer leveranciers en afnemers resp. om de aanduiding van de plaats waar de betrokken artikelen zijn opgeborgen. Nog iets losser ligt het verband b.v. met de overeengekomen leverings- en betalingscondities of met de voor de verschillende afnemers geldende expeditie-instructies. Weer iets losser ligt het bij de *details* van allerlei contracten die aan de verschillende transacties ten grondslag liggen. Zo kan een gehele scala van steeds losser wordende verbanden worden onderscheiden. „Losser” in dien zin, dat de frequentie waarmee de samenhang zich in de totaliteit der informatieverwerkingsprocessen manifesteert, geringer wordt. De totale hoeveelheid niet-numerieke informatie die bij deze beschouwingswijze binnen het gezichtsveld van de administratie komt, blijkt al ras zo groot te worden, dat de numerieke informatie in kwantitatief opzicht op de achtergrond begint te geraken. Let men daarbij verder op de aard van de problematiek welke zich m.b.t. de hantering en verwerking van niet-numerieke informatie voordoet en op

de mogelijkheden welke met name de hedendaagse elektronische informatieverwerkingsmachines bieden, dan dringt zich wel heel duidelijk de conclusie op, dat het weinig zin heeft een beperking in de begripsbepaling aan te brengen, die de numerieke informatie op de voorgrond stelt.

Op grond van deze overwegingen menen wij dat „administreren” doelmatig kan worden gedefinieerd als

„het systematisch verzamelen, vastleggen, verwerken en verstrekken van informatie ten behoeve van het besturen en doen functioneren van een huishouding, en ten behoeve van de verantwoording die daarover moet worden afgelegd.”

Wanneer wij ons in aansluiting hierop afvragen wat onder „administratie” moet worden verstaan, dan kan daarop drieërlei antwoord worden gegeven nl.:

- (1) het gehele complex van handelingen die worden verricht ten behoeve van het „administreren”
- (2) de neerslag van het administreren m.a.w. de bij het administreren vastgelegde en verstrekte informatie
- (3) de afdeling die in het bijzonder - doch gewoonlijk niet met volledige uitsluiting van anderen - met het administreren belast is.

In welke van deze drie betekenissen het woord wordt gebruikt zal normaliter uit het zinsverband kunnen worden opgemaakt.

Verschillende soorten administratie

Binnen het kader van de gegeven definitie van administratie, kunnen nog zeer uiteenlopende soorten administratie worden onderscheiden, zoals:

- A. Administratie betrekking hebbend op het verkrijgen, beheren, afgeven, verbruiken en verantwoorden van gelden, goederen en diensten alsmede het ontstaan en afwikkelen van vorderingen en schulden.
- B. Administratie voortvloeiende uit de toepassing van contractuele, organisatorische en publiekrechtelijke regelingen.
- C. Overige administratie (o.a. postbehandeling en archiefwezen).

Sector A omvat behalve de specifiek financiële administratie welke culmineert in balans en verlies- en winstrekening o.m. de administratie van voorraden en kosten, de budgettering, de planning, werkvoorbereiding en voortgangscontrole, alsmede de gesystematiseerde interne en externe communicatie betrekking hebbende op deze onderdelen. In een volgend artikel zullen wij nog iets dieper ingaan op de samenhang van de verschillende onderdelen binnen deze sector. Reeds nu zij er echter op gewezen, dat voorzover de beslissingen m.b.t. de regelmatige bedrijfsvoering (aanvaarding van orders, aanvulling van voorraden, samenstelling van produktie-orders e.d.) kunnen worden genomen op grond van vaste - al of niet gedifferentieerde - regels ⁴⁾, ook de desbetreffende informatieverwerkingsprocessen een zodanige samenhang vertonen met die van sector (A) en bovendien in technisch opzicht zo zeer gelijksoortig zijn, dat zij mede tot die groep kunnen worden gerekend.

⁴⁾ Zie noot aan het slot van het artikel.

Sector B omvat werkzaamheden die technisch nauwelijks te onderscheiden zijn van de in de vorige alinea genoemde beslissingen m.b.t. de regelmatige bedrijfsvoering. Ook hier gaat het om routine-beslissingen die kunnen worden genomen volgens vaste regels m.a.w. om systematische informatieverwerking. Die regels hebben hier echter in veel mindere mate een specifiek rekenkundig karakter dan bij sector A. Het zwaartepunt ligt hier niet zelden bij de categorische onderscheidingen die aan de regeling ten grondslag liggen. Ten aanzien van iedere bepaling wordt nl. nagegaan of die in het voorliggende geval al dan niet van toepassing is. De gecodeerde bijzonderheden van het voorliggende geval worden daartoe getoetst aan de gecodeerde criteria van de betrokken bepalingen. De innerlijke samenhang met de tot sector A behorende onderdelen van de administratie is gewoonlijk geringer, dan bij de eerste groep van beslissingen, hetgeen niet wegneemt dat zij bij alle regelingen die resulteren in ontvangsten en uitgaven toch nog duidelijk aanwezig is. Het is echter in hoofdzaak de komst der elektronische administratiemachines geweest die tot een beschouwing in onderling verband aanleiding heeft gegeven.

Sector C omvat het gebied dat veelal met de term „beheersdocumentatie” wordt aangeduid. Daartoe behoren behalve postbehandeling en archiefwezen (z.g. registratuur) ook research-, octrooi- en literatuurdocumentatie. Het innerlijk verband met de sectoren A en B is bij de eerstgenoemde twee nog tot op zekere hoogte aanwezig, bij de later genoemde is het praktisch tot nul gereduceerd. Uit een oogpunt van administratieve techniek valt niettemin een duidelijke onderlinge verwantschap te constateren, hetgeen in beginsel zelfs kan leiden tot het gebruik van een gemeenschappelijke apparatuur. Praktisch zal dit laatste echter wel tot de hoge uitzonderingen blijven behoren.

Het administratief-technische grondpatroon, dat voor alle drie de groepen van administratie geldt, kan schematisch worden voorgesteld als aangegeven op blz. 57. De gestippelde lijnen geven daarin facultatieve of incidenteel optredende informatiestromen aan (programma-modificatie en voortgezette bewerking van uitgaande informatie).

Typerend voor de centrale plaats welke informatie en informatieverwerking in iedere organisatie innemen is wel, dat dit schema de praktische werksituatie weergeeft van vrijwel iedere functionaris, zowel van die met een specifieke administratieve functie als van de overige. Voor degenen die geheel of gedeeltelijk belast zijn met creatieve arbeid of met beslissings- en communicatieprocessen (b.v. verkoopsgesprekken) waarbij imponderabele grootheden een rol spelen, komen er echter - om het in hedendaagse computer-terminologie te zeggen - nog een paar in- en uitvoerlijnen bij. Zo ook voor hen die met manuele uitvoerende arbeid belast zijn.

De definitie van „administreren” welke in de „Toelichting” bij het nieuwe studieprogramma voor het vak Administratieve Organisatie is gegeven, omvat naar ons voorkomt de totaliteit van de sectoren A, B en C. Zoals uit de voorafgaande beschouwingen moge zijn gebleken, achten wij zulks een verdienste daar dit de aandacht vestigt op samenhangen welke vooral in de toekomst van grote betekenis kunnen worden. Binnen de totaliteit der samenhangen kan echter duidelijk een zekere hiërarchie van belangrijkheid worden onderscheiden. Daarbij is die

binnen sector A zo op de voorgrond tredend, dat het alleszins doelmatig mag worden genoemd, dat in het eigenlijke studieprogramma de uitwerking tot die groep beperkt is gebleven.

Tenslotte willen wij nog even stilstaan bij de naamgeving m.b.t. het in het voorafgaande ontwikkelde administratiebegrip. Wij hebben dat punt in het begin van dit artikel duidelijk naar het tweede plan verschoven: „What is in a name?”. Geheel onbelangrijk is de naamgeving echter niet. Een naam roept gedachten-associaties op die gunstig of ongunstig kunnen werken. Men kan echter trachten eventuele ongunstige associaties te temperen door goede voorlichting. Indien wij besluiten de naam „administratie” als etiket voor het hier ontwikkelde begrip te handhaven zal aan een dergelijke voorlichting, naar ons voorkomt, bepaald behoefte bestaan. Een andere mogelijkheid is echter dat wij de moeilijkheid ontgaan door tot een andere naamgeving te besluiten. Zo zou b.v. „bestuurlijke informatieverwerking” wellicht een aanvaardbare benaming zijn. Of ligt er misschien wijsheid in het compromis? Waarom niet „administratieve informatieverwerking”? De voorlichting aan geïnteresseerden zou er dan op gericht moeten zijn duidelijk te maken dat „administratief” hier dient te worden verstaan in zijn oude betekenis van „ten behoeve van de bewindvoering”. Overigens zou „informatieverwerking” een goede Nederlandse vertaling zijn van het Amerikaanse „data processing” dat in ons vakjargon dreigt te worden opgenomen.

In een volgend artikel zullen wij trachten de ontwikkeling van het administratiebegrip te illustreren en toe te lichten aan de hand van een historisch overzicht van de groei van de A-sector om vervolgens in een derde artikel na te gaan welke conclusies uit één en ander kunnen worden getrokken m.b.t. de organisatorische plaats van de administratie, de administrateur en de administratieve deskundigen en wat daaruit voortvloeit t.a.v. het beheer van centrale informatieverwerkingsapparaturen en de daarbij behorende informatieverzamelingen.

⁴⁾ Men kan zich met Van de Woesteyne (zie MAB juli 1960 pag. 266) afvragen of het wel juist is nog van beslissingen te spreken wanneer de einduitspraak volledig gedetermineerd is door de regels van het proces dat tot die uitspraak leidt en door de grootheden waarnaar in die regels wordt verwezen. Wanneer degene die de „beslissing” neemt aan die regels en grootheden geen nieuwe elementen meer behoeft toe te voegen, zijn ook wij van oordeel dat strikt genomen van „concluderen” zou moeten worden gesproken, hetgeen wij in dit artikel ook enkele malen hebben gedaan. Dat daarnaast enkele malen de uitdrukking „beslissen” is gebruikt, moge zijn rechtvaardiging vinden in de omstandigheid dat aandacht moet worden gevraagd voor de vele beslissingen welke in het kader van de bestaande werkwijze nog terecht met die naam worden aangeduid, doch ten aanzien waarvan zal moeten worden onderzocht of daarvoor niet zodanige regels kunnen worden ontwikkeld dat ze kunnen worden gedegradéerd tot louter „formele” beslissingen of „conclusies”. Ook zou men zich op het standpunt kunnen stellen dat het reeds zozeer gebruik is om ten deze zonder meer van „beslissingen” te spreken, dat het weinig zin heeft daartegen thans nog te opponen. Op grond daarvan zou men, zodra er imponderabele of althans niet gekwantificeerde factoren in de afweging worden betrokken, zo nodig een andere term kunnen gebruiken en b.v. kunnen spreken van „besluiten”.

*Schematische voorstelling van
het grondpatroon van vrijwel alle
informatie verwerkingsprocessen*

